

Đề ngành du lịch tỉnh Ninh Bình phát triển bền vững

TRINH NGỌC DŨNG*

Là một điểm đến lý tưởng tại Việt Nam, Ninh Bình nằm ở phía Nam đồng bằng Bắc Bộ, nơi được ví như “vịnh Hạ Long trên cạn”, với vẻ đẹp hùng vĩ của thiên nhiên và những giá trị độc đáo về văn hóa - lịch sử. Tuy nhiên, trước sự phát triển mạnh mẽ của ngành du lịch, tỉnh Ninh Bình đang đối mặt với các nguy cơ về ô nhiễm môi trường, mất dần các giá trị văn hoá địa phương, tác động tiêu cực lên hình ảnh của điểm đến. Do vậy, cần phải có chính sách, giải pháp về phát triển ngành du lịch theo hướng bền vững nhằm giảm thiểu các nguy cơ, rủi ro; đồng thời, nâng cao chất lượng của điểm đến, chuyên nghiệp hóa các ngành dịch vụ, đưa du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của Tỉnh trong tương lai.

THỰC TRẠNG CỦA PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG

Ninh Bình nằm ở cực Nam của Đồng bằng sông Hồng - vùng Kinh tế Trọng điểm phía Bắc, trên tuyến giao thông huyết mạch Bắc - Nam, gần Thủ đô và kết nối với mạng lưới giao thông thuận lợi giao lưu phát triển kinh tế - xã hội và du lịch. Địa hình đa dạng kết hợp hài hòa giữa rừng, núi, sông hồ, đất ngập nước, đồng bằng và duyên hải tạo nên nhiều hình thái cảnh quan, hệ sinh thái độc đáo, đa dạng có giá trị nổi bật thu hút du lịch. Có thể nói, đặc điểm địa hình và hệ sinh thái của Ninh Bình tạo nên hệ thống tài nguyên du lịch tự nhiên đặc sắc, đa dạng và nổi bật, phù hợp với các loại hình du lịch tham quan, nghỉ dưỡng sinh thái rừng, núi, hang động, biển, đất ngập nước, suối khoáng, đồng quê..., như: Vườn Quốc gia Cúc Phương, Danh thắng Tràng An, Tam Cốc - Bích Động, Vân Long, Kênh Gà, Kim Sơn... Chiều sâu văn hóa, lịch sử gắn với lối sống, tôn giáo và hệ thống di tích hòa đồng với hệ sinh thái cảnh quan tạo thành hệ thống tài nguyên du lịch nhân văn hấp dẫn gắn với các địa danh, di tích, lễ hội, ẩm thực, làng nghề..., như: Bái Đính, Hoa Lư, Phát Diệm... là cơ sở hình thành các sản phẩm du lịch văn hóa, lịch sử, tâm linh đặc sắc.

Có thể nói, trong vùng Đồng bằng sông Hồng và Duyên hải Đông Bắc, Ninh Bình hội tụ đầy đủ những yếu tố về

tài nguyên du lịch tự nhiên và nhân văn phong phú là tiềm năng to lớn có thể phát triển mạnh hoạt động du lịch văn hóa, lịch sử, tâm linh và sinh thái.

Phát huy thế mạnh về tài nguyên du lịch phong phú đó, Đảng bộ và chính quyền tỉnh Ninh Bình đã xác định du lịch đóng vai trò quan trọng trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội của Tỉnh. Dựa trên thế mạnh về tài nguyên du lịch tự nhiên và nhân văn phong phú, đặc sắc và nổi bật, du lịch Ninh Bình những năm qua có bước phát triển vượt bậc; nhiều khu, điểm du lịch mới ra đời, nhiều công trình, điểm đến du lịch mới được hình thành với nhiều sản phẩm du lịch, dịch vụ giải trí được đưa ra phục vụ khách du lịch. Hệ thống hạ tầng và cơ sở vật chất phục vụ du lịch từng ngày được mở rộng quy mô và nâng dần về chất lượng. Trong những năm gần đây, du khách biết tới Ninh Bình với những danh lam thắng cảnh nổi tiếng, như: Quần thể Danh thắng Tràng An, chùa Bái Đính, Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động, rừng Cúc Phương, Nhà thờ đá Phát Diệm... Bên cạnh đó, các lễ hội văn hóa, tâm linh cùng với sự phong phú, đa dạng về ẩm thực là điểm nhấn thu hút khách về thăm quan, du lịch trên địa bàn Tỉnh.

Nhận thức được vai trò, tầm quan trọng của phát triển du lịch đối với phát triển kinh tế - xã hội chung của Tỉnh, trong những năm qua, các ngành chức năng đã tập trung chỉ đạo, chuyển đổi mô hình tăng trưởng kinh tế từ “nâu” sang “xanh”; xác định ngành du lịch là ngành kinh tế mũi nhọn cần được phát triển theo hướng bền vững. Công tác bảo tồn các giá trị về thiên nhiên, văn hóa, lịch sử được quan tâm, tạo cơ chế ưu đãi, khuyến khích các dự án phát triển du lịch sinh thái, du lịch văn hóa - tâm linh. Bên cạnh đó, người dân địa phương được ưu tiên trong tuyển dụng, đào tạo làm việc tại các cơ sở kinh doanh dịch vụ - du lịch với nguồn thu nhập ổn định, cuộc sống trở nên khá giả hơn.

*ThS., UBND tỉnh Ninh Bình

Du khách tham quan Danh thắng Tràng An

Các cơ quan chức năng đã phối hợp chặt chẽ, triển khai đồng bộ các biện pháp nhằm bảo đảm an ninh, an toàn cho du khách khi tham quan, du lịch trên địa bàn Tỉnh, nhất là vào mùa cao điểm du lịch.

Do vậy, ngành du lịch Tỉnh trong những năm gần đây có sự phát triển nhanh chóng, Ninh Bình đã và đang dần trở thành điểm đến thu hút hàng triệu khách du lịch trong nước và quốc tế, đóng vai trò quan trọng trong Chiến lược Phát triển ngành du lịch của Quốc gia. Theo Sở Du lịch tỉnh Ninh Bình, doanh thu du lịch năm 2018 của Tỉnh đạt hơn 3.213 tỷ đồng. Năm 2019, toàn Tỉnh đón 7,6 triệu lượt khách tham quan du lịch, đạt 101,3% so với kế hoạch, tăng 3% so với cùng kỳ năm 2018. Trong đó, khách nội địa đạt 6,63 triệu lượt, tăng 2% so với cùng kỳ năm 2018; khách quốc tế đạt 970 nghìn lượt, tăng 10,7 so với cùng kỳ năm 2018; khách lưu trú qua đêm đạt 840.000 lượt, tăng 0,8% so với cùng kỳ năm 2018. Trong cả năm 2019, doanh thu đạt 3.600 tỷ đồng, tăng 12% so với cùng kỳ năm 2018, đóng góp không nhỏ vào GRDP toàn Tỉnh (ngành du lịch - dịch vụ chiếm 46,2% trong cơ cấu GRDP).

Bên cạnh những thành tựu đã đạt được, ngành du lịch của tỉnh Ninh Bình đang đối mặt với một số tồn tại, hạn chế sau:

- Giá trị sản phẩm du lịch chưa cao (hàm lượng giá trị gia tăng còn thấp) và chưa phát huy hết giá trị đặc sắc của tài nguyên du lịch, hiệu quả kinh tế du lịch còn thấp.

- Công tác xúc tiến quảng bá, thông tin du lịch đã có nhiều cố gắng, nhưng còn thụ động, chưa nhắm đúng thị trường mục tiêu và chưa có chiến lược thu hút rõ nét.

- Sự thiếu đồng bộ về chính sách, nguồn lực đầu tư hạn chế, xung đột lợi ích liên ngành với du lịch, nhận thức du lịch chưa thích ứng kịp... đang là những rào cản, thách thức đối với phát triển du lịch Ninh Bình.

- Nhiều cơ sở kinh doanh dịch vụ - du lịch xây dựng trái phép tại vùng lõi và vùng đệm của Di sản Văn hóa và Thiên nhiên thế giới Tràng An; hoạt động săn bắn thú rừng phục vụ nhu cầu ẩm thực; hoạt động sản xuất, như: khai thác đá, sản xuất xi măng ảnh hưởng trực tiếp đến tài nguyên thiên nhiên, gây mất cân bằng hệ sinh thái, ô nhiễm môi trường.

- Nhân lực du lịch thiếu và yếu từ đội ngũ quản lý, hoạch định chính sách cho tới lao động nghiệp vụ; tư duy chiến lược, tầm nhìn, kiến thức, kỹ năng cơ bản về du lịch còn chấp vá thiếu hệ thống. Đầu tư vào nhân lực chưa thực sự được quan tâm kể cả từ góc độ Nhà nước cho tới doanh nghiệp, đặc biệt giáo dục, hướng dẫn cộng đồng làm du lịch chưa được thực hiện bài bản, thường xuyên. Đội ngũ nhân lực ngành du lịch phần lớn là những nông dân, chưa có nhiều kinh nghiệm trong lĩnh vực du lịch - dịch vụ, nhận thức về tầm quan trọng của việc phát triển du lịch bền vững còn hạn chế, chất lượng phục vụ còn chưa cao, ý thức giữ gìn môi trường và bảo tồn bản sắc văn hóa địa phương có lúc, có nơi còn chưa được tốt.

- Tình trạng mất vệ sinh, mất an ninh - trật tự, "chặt chém", lừa đảo, taxi dù, hoặc trộm cướp vẫn tiếp diễn, đặc biệt là vào mùa cao điểm du lịch, khiến hình ảnh du lịch bị ảnh hưởng nghiêm trọng trong mắt du khách.

- Các sản phẩm du lịch (như đồ lưu niệm còn hạn chế), chưa có sản phẩm nổi bật, độc đáo, sử dụng các chất liệu thân thiện với môi trường và mang đậm nét văn hóa, lịch sử của Tỉnh.

- Việc gia tăng số lượng khách du lịch nước ngoài dẫn tới việc các nhà hàng chuyển từ phục vụ các món truyền thống sang món phương Tây để đáp ứng nhu cầu của thực khách, dẫn tới nguy cơ mất dần văn hóa ẩm thực địa phương.

- Tại các địa phương có điểm đến nổi tiếng và tập trung đông khách du lịch lưu trú (như xã Ninh Hải, huyện Hoa Lư), giá cả các loại hàng hóa, dịch vụ cao hơn mặt bằng chung ở các địa phương khác, tác động không nhỏ tới đời sống nhân dân, đặc biệt các hộ dân nghèo.

Những điểm yếu hiện hữu kể trên đang và sẽ hạn chế kết quả hoạt động du lịch: hiệu quả kinh tế du lịch thấp, tài nguyên, môi trường nhanh suy thoái, cạnh tranh không lành mạnh và tiềm ẩn nhiều yếu tố thiếu bền vững. Có thể

khẳng định rằng, du lịch Ninh Bình đang nổi lên với sức tăng trưởng mạnh mẽ, tương lai sẽ trở thành một trong những điểm đến đặc sắc trong vùng Đồng bằng sông Hồng và Duyên hải Đông Bắc. Du lịch đang và sẽ trở thành ngành kinh tế chủ lực trong cơ cấu kinh tế của Ninh Bình. Những điểm yếu hiện tại của du lịch Ninh Bình có thể được khắc phục hướng tới mục tiêu phát triển bền vững và hiệu quả.

MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN NGÀNH DU LỊCH THEO HƯỚNG BỀN VỮNG

Nhằm phát huy những thành tựu và khắc phục khó khăn, tồn tại, tỉnh Ninh Bình phải có những chính sách, chiến lược về phát triển ngành du lịch theo hướng bền vững nhằm lưu giữ, bảo tồn những giá trị, vẻ đẹp của thiên nhiên, văn hóa cho thế hệ tương lai mà vẫn đáp ứng được nhu cầu về phát triển du lịch hiện tại. Để đạt được những mục tiêu về phát triển bền vững, cần chú trọng, phát triển đồng bộ và cân bằng giữa 3 yếu tố: “Phát triển kinh tế du lịch”; “Bảo vệ môi trường và giữ gìn các giá trị văn hóa” và “Nâng cao phúc lợi cho cộng đồng dân cư”. Bài viết đưa ra 3 nhóm giải pháp dựa vào 3 yếu tố nêu trên, góp phần đưa ngành du lịch tỉnh Ninh Bình phát triển theo hướng bền vững, trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của Tỉnh trong tương lai.

Thứ nhất, nhóm giải pháp về phát triển bền vững kinh tế du lịch

- Xây dựng quy hoạch tổng thể về chiến lược phát triển ngành du lịch theo hướng bền vững, đề ra các mục tiêu lâu dài về phát triển kinh tế du lịch.

- Xây dựng chính sách kêu gọi, thu hút đầu tư, huy động các nguồn lực; tạo cơ chế ưu đãi, chính sách hỗ trợ cho doanh nghiệp hoặc dự án đầu tư du lịch sinh thái, văn hóa tâm linh.

- Đầu tư, phát triển đồng bộ kết cấu hạ tầng giao thông, như: sân bay, bến xe, các tuyến đường cao tốc, đường nội tỉnh nối liền các khu du lịch và các khu vui chơi, mua sắm, điểm bán hàng lưu niệm, ẩm thực. Chú trọng, nâng cao chất lượng của các loại dịch vụ liên quan, như: vận tải, y tế, ngân hàng, viễn thông để nâng cao chất lượng tổng thể phục vụ du khách.

- Hiện đại hóa ngành du lịch, áp dụng công nghệ vào phát triển du lịch, như: đặt

tour, nhà hàng, khách sạn thông qua website hoặc ứng dụng điện thoại thông minh. Đồng thời, sử dụng các phương tiện truyền thông đại chúng qua internet như một kênh thông tin hiệu quả để tuyên truyền, quảng bá hình ảnh du lịch của Tỉnh.

- Tạo dựng thương hiệu, xây dựng logo, slogan về du lịch bền vững tỉnh Ninh Bình. Công tác xúc tiến quảng bá du lịch không chỉ nhằm thu hút khách, mà coi trọng thu hút loại khách nào. Ninh Bình nên tập trung thu hút loại khách nghỉ dưỡng sinh thái dài ngày gắn với đặc điểm sinh thái, văn hóa của Ninh Bình thay vì quảng bá chung chung với tất cả những loại khách. Nội dung quảng bá cần đặt trọng tâm làm rõ giá trị của sản phẩm du lịch, giá trị thụ hưởng du lịch mà khách sẽ được trải nghiệm khi đến với Ninh Bình. Kênh thông tin quảng bá phải đến được từng phân đoạn thị trường.

- Đa dạng hóa sản phẩm du lịch: Sở dĩ khách lưu lại ngắn, chi tiêu ít là do sản phẩm, dịch vụ du lịch nghèo nàn, đơn điệu chưa trúng ý mong đợi của du khách. Vì vậy, Ninh Bình cần thiết kế ý tưởng sản phẩm du lịch nhằm vào thỏa mãn mục tiêu du lịch là việc làm trước tiên; phải nghiên cứu thị trường trước để định dạng sản phẩm với nhiều chi tiết hoạt động từ tham quan, giải trí, tâm linh, tìm hiểu lối sống, văn hóa cộng đồng, nghỉ dưỡng núi, biển, khoáng nóng, ẩm thực... được sắp xếp tiện lợi, vì lợi ích và giá trị thụ hưởng của du khách, vì hạnh phúc của du khách; lấy du khách là trung tâm, mục tiêu và kim chỉ nam để hành động và phục vụ. Đặc biệt, cần tạo không gian công cộng là sân chơi giao lưu văn hóa giữa khách với cộng đồng dân cư bản địa. Có vậy mới giữ chân khách ở lại và chi tiêu nhiều hơn cho các hoạt động và dịch vụ du lịch.

Thứ hai, nhóm giải pháp về bảo vệ môi trường, bảo tồn giá trị văn hóa, lịch sử

Giải pháp về bảo vệ môi trường:

- Đẩy mạnh tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật về bảo vệ môi trường, vai trò của môi trường, cảnh quan thiên nhiên, cân bằng sinh thái trong phát triển kinh tế - xã hội nói chung, trong phát triển du lịch nói riêng.

- Xây dựng bộ quy tắc văn hóa ứng xử khi tham quan, du lịch trên địa bàn Tỉnh, nghiêm cấm triệt để hành vi xả rác, xả thải, gây ô nhiễm môi trường của khách du lịch và các doanh nghiệp du lịch.

- Thu thuế môi trường tại các doanh nghiệp kinh doanh dịch vụ du lịch; khuyến khích các doanh nghiệp du lịch trích phần trăm doanh thu để bổ sung vào kinh phí bảo vệ môi trường.

- Khuyến khích sử dụng năng lượng sạch trong sản xuất, kinh doanh, như: sử dụng năng lượng mặt trời, sử dụng nguồn nước mưa, nước ngầm; lắp đặt các hệ thống tiết kiệm, tối ưu hóa việc sử dụng điện, nước trong hoạt động sản xuất, kinh doanh; tăng cường trồng cây xanh tại các cơ sở kinh doanh du lịch, dịch vụ.

- Quyết liệt thực hiện việc dỡ bỏ các công trình xây dựng trái phép trong vùng đệm và vùng lõi Di sản. Kiểm tra, giám sát, đơn đốc quá trình dỡ bỏ đảm bảo không tác động trực tiếp lên cảnh quan thiên

nhiên, để lại những hệ lụy về mất vệ sinh, ô nhiễm môi trường.

- Tạo cơ chế đãi ngộ, ưu tiên hoặc hỗ trợ ngân sách cho các dự án du lịch sinh thái, bảo tồn động, thực vật tại các điểm, khu du lịch.

- Phát triển các sản phẩm du lịch được làm từ các vật liệu thân thiện với môi trường, truyền đi thông điệp về bảo vệ thiên nhiên tới du khách trong và ngoài nước.

Giải pháp về bảo tồn giá trị văn hóa, lịch sử:

Tài nguyên du lịch, môi trường du lịch là nền tảng cốt lõi của sản phẩm du lịch, vì vậy, càng quan tâm thực hiện tốt việc bảo tồn, bảo vệ môi trường, thì sản phẩm du lịch càng có giá trị cao. Với tính chất nhạy cảm của tài nguyên và môi trường du lịch, việc bảo tồn, bảo vệ môi trường trở lên vô cùng quan trọng. Đặc biệt với Ninh Bình, những tài nguyên nổi bật về văn hóa, sinh thái, như: danh thắng Tràng An, rừng Cúc Phương, các hang động, hệ sinh thái đất ngập nước Vân Long, hệ thống di tích, như: Bái Đính, Phát Diệm..., lễ hội, ẩm thực đặc sản, làng nghề... nếu không biết gìn giữ, bảo vệ, tôn vinh, thì không những không phát huy được giá trị, mà sẽ nhanh chóng mai một, hủy hoại. Vì thế, cần lưu ý thực hiện các giải pháp sau:

- Khuyến khích việc tôn tạo, sửa chữa, nâng cấp các di tích văn hóa, lịch sử, tâm linh để lưu giữ những giá trị văn hóa địa phương; sử dụng song ngữ thuyết minh tại các điểm, khu du lịch văn hóa, tâm linh, lịch sử.

- Cần chú trọng hơn nữa về phát triển du lịch văn hóa, tâm linh, tận dụng ưu thế về đa dạng tín ngưỡng tôn giáo, nổi bật là Thiên Chúa giáo và Phật giáo với 02 công trình tôn giáo tiêu biểu: nhà thờ đá Phát Diệm và chùa Bái Đính.

- Tổ chức tuyên truyền cho cộng đồng dân cư về những giá trị văn hóa phi vật thể và vai trò, tầm quan trọng của gìn giữ bản sắc văn hóa để phát triển du lịch trong thời kỳ hội nhập quốc tế.

- Tạo các cơ chế ưu tiên, đãi ngộ cho các doanh nghiệp kinh doanh các sản phẩm truyền thống, thúc đẩy việc quảng bá văn hóa địa phương tới du khách trong và ngoài nước.

Thứ ba, nhóm giải pháp về nâng cao chất lượng phúc lợi xã hội cho cộng đồng dân cư

- Tạo điều kiện để người dân có thể tham gia đóng góp ý kiến vào công tác xây dựng, quy hoạch và phát triển ngành du lịch theo hướng bền vững, để từ đó nâng cao vai trò và trách nhiệm của cộng đồng địa phương

trong việc giữ gìn văn hóa, bảo vệ môi trường song song với phát triển kinh tế du lịch.

- Thường xuyên phổ cập, nâng cao kiến thức về phát triển du lịch bền vững, khuyến khích cộng đồng địa phương tham gia vào các hoạt động du lịch; ưu tiên thu hút nguồn lao động tại chỗ, đào tạo các kỹ năng cơ bản về nghiệp vụ du lịch, ngoại ngữ cho các lao động địa phương. Lựa chọn sản phẩm của các làng nghề địa phương đáp ứng được các tiêu chí về phát triển bền vững để trở thành sản phẩm mang thương hiệu du lịch Ninh Bình.

- Ban hành và hướng dẫn chính sách đãi ngộ vật chất và động viên tinh thần cho người dân lao động địa phương; chuyên nghiệp hóa công tác quản trị nhân sự trong tất cả các khâu; nâng cao ý thức đạo đức, thái độ, tác phong phù hợp với yêu cầu ngành nghề để từng bước nâng cao chất lượng phục vụ tại các điểm, khu du lịch và các cơ sở kinh doanh dịch vụ.

- Bước đi nhanh và hiệu quả nhất là cơ chế khuyến khích và tạo động lực, điều kiện thuận lợi cho việc tự học (cá nhân), tự đào tạo (doanh nghiệp) theo tín hiệu đáp ứng nhu cầu của thị trường. Do vậy, các chương trình đào tạo tại chỗ cần được ưu tiên tại mỗi doanh nghiệp, mỗi doanh nghiệp trở thành một trung tâm đào tạo.

- Để khắc phục thiếu hụt lao động bậc cao, Ninh Bình cần có chính sách kết hợp thu hút nhân tài, chính sách và dịch vụ hỗ trợ di cư; tạo điều kiện thuận lợi hòa nhập cộng đồng đối với lao động di cư; chính sách thu hút lao động bậc cao, chuyển đổi nghề từ nông nghiệp sang làm du lịch, di chuyển lao động giữa các địa phương trong Tỉnh hoặc ngoài Tỉnh.

- Xây dựng các cơ chế, chính sách bình ổn giá tại các khu vực có đông khách du lịch lưu trú, tránh tình trạng người dân địa phương trả phí cao, tương đương du khách khi mua sắm hàng hóa, sử dụng các dịch vụ. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Cán sự Đảng UBND tỉnh Ninh Bình (2018). *Kết luận số 04/KL-BCSD, ngày 31/01/2018 về tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 12-NQ/BCSD, ngày 15/02/2017 về tăng cường công tác quản lý nhà nước về du lịch và quản lý quy hoạch, khai thác có hiệu quả để phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn*

2. Sở Du lịch tỉnh Ninh Bình (2019). *Báo cáo số 240/BC-SDL, ngày 29/12/2019 về Tổng kết công tác ngành Du lịch năm 2019; phương hướng, nhiệm vụ trọng tâm năm 2020*

3. Trà Vân (2020). *Khai thác du lịch, lợi thế của tỉnh Ninh Bình*, truy cập từ <https://thanhtra.com.vn/xa-hoi/du-lich/khai-thac-du-lich-loi-the-cua-tinh-ninh-binh-165733.html>